

Nr 179.

Av herr Carlsson i Bakeröd m. fl., angående tillämpningen av viss bestämmelse beträffande rätten till fria resor för husmödrar.

Rätten till fria resor för husmödrar är förutom vissa inkomst- och förmögenhetsgränser beroende av antalet barn. Enligt gällande kungörelse (SFS 1949: 137) må avgiftsfri resa medgivas "husmoder med minst två hemmavarande barn, av vilka intetdera det år resan företages uppnår högre ålder än 14 år". Detta är huvudregeln, från vilken emellertid undantag kan göras på vissa närmare angivna villkor. Det heter nämligen i kungörelsen: "Annan husmoder må av husmoderssemesternämnd medgivas avgiftsfri resa, därest hon på grund av stor arbetsbörda eller klenhet anses vara i särskilt behov av vila och rekreation". Denna sistnämnda bestämmelse har fram till våren 1949 tolkats och tillämpats så, att äldre husmödrar, utan att längre omhänderha vårdnaden om barn under 15 år, kunnat få fri resa till enskilt ordnad semestervistelse under förutsättning att de uppfyllt övriga i kungörelsen angivna villkor.

Det väckte därför allmän uppmärksamhet inom närmast berörda kretsar, när socialstyrelsen i under våren 1949 utgivna "Råd och Anvisningar" i anledning av riksdagens beslut om ändrade inkomst- och förmögenhetsgränser m. m. förordade en avsevärt restriktivare tillämpning av bestämmelserna om möjligheterna att få dispens från tvåbarnsregeln för fri resa till enskilt ordnad semestervistelse. Socialstyrelsen förklarade kategoriskt i sina tillämpningsföreskrifter, att "fria resor icke kunna, hur ömmande omständigheter som än föreligga, beviljas de husmödrar, som icke längre ha minderåriga barn kvar i hemmet, även om de fostrat en stor skara barn". Detta uttalande synes oss bestämt strida mot vad som säges i kungörelsen om att husmödrar med stor arbetsbörda eller klen hälsa skola ha möjligheter att erhålla fri resa, även om antalet hemmavarande minderåriga barn inte är två. Det strider även mot socialstyrelsens tolkning, att vederbörande husmoder skall stå i fostrargärning för att kunna få fri resa till enskilt ordnad semestervistelse, om det inte finns två minderåriga barn i familjen. I kungörelsens undantagsbestämmelse uppställs inte något krav på att husmoder skall stå i fostrargärning utan endast att hon skall ha stor arbetsbörda eller klen hälsa. Genom socialstyrelsens på egen hand företagna förklaring begränsas enligt vår mening möjligheterna att dispensvägen medge fria resor för husmödrar på ett sätt som riksdagen icke avsett. Socialstyrelsens tillämpningsföreskrifter förefalla märkliga även ur den synpunkten, att den här diskuterade undantagsbestämmelsen har precis samma lydelse i

den från och med 1949 gällande kungörelsen som i den tidigare. Detta kan knappast innebära annat än att socialstyrelsens restriktivare tolkning saknar stöd i författningen eller också att densamma tolkats och tillämpats fel under flera år, vilket förefaller föga rimligt. Det torde även vara svårt att få stöd för socialstyrelsens tolkning i det beslut 1949 års riksdag fattade om vissa ändringar i bestämmelserna om fria resor. Visserligen har statsrådet och chefen för socialdepartementet anslutit sig till denna tolkning i ett interpellationssvar i detta ämne vid föregående års riksdags höstsession, men så vitt vi kunna döma, har riksdagen endast uttalat sig för att samma bestämmelser som tidigare skola gälla beträffande tvåbarnsvillkoret och undantag från detsamma. En annan sak är att vissa sakkunniga tyckt sig finna tendenser till alltför frikostig dispensgivning från husmodersseminämndernas sida och med anledning därav föreslagit åtgärder i restriktiv riktning. Till detta spörsmål har riksdagen enligt vårt förmenande emellertid icke tagit ställning.

Även i ett annat avseende har socialstyrelsens nyaste tolkning av bestämmelserna medfört en föga önskvärd begränsning av de fria resorna för husmödrar. Det förekommer icke sällan, att en äldre änka sköter hushållet åt sin måg och dotter, då denna har förvärvsarbete utom hemmet. Tidigare ha semesternämnderna kunnat bevilja mormodern dispens från tvåbarnsregeln för erhållande av fri resa till enskilt ordnad semestervistelse för att hälsa på andra barn eller släktingar. Med de direktiv socialstyrelsen utfärdat rörande begreppet husmor är detta icke möjligt. Det synes vara rimligt att även på denna punkt återgå till tidigare tillämpning, som gav husmodersseminämnderna möjligheter att ta hänsyn till de enskilda fallen.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte besluta uttala, att bestämmelsen om undantag från tvåbarnsvillkoret för rätt till fri resa för husmoder till enskilt ordnad semestervistelse enligt kungörelsen angående avgiftsfria resor för barn och husmödrar m. m. (SFS 1949: 137) tillämpas enligt de riktlinjer, som i motionen angivits.

Stockholm den 25 januari 1950.

C. O. Carlsson
i Bakeröd.

Anders Pettersson
i Dahl.

Gustaf Svensson
i Vä.

Harald Johnsson
i Skoglösa.

Per Persson,
Norrby.